

Sygn. akt III AUa 766/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Witkowski

Sędziowie: SSA Monika Kiwiorska-Pająk (spr.)

SSA Maria Pietkun

Protokolant: Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **Z. G.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.**

o ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 marca 2016 r. sygn. akt VII U 1805/15

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że odwołanie oddala,

II. nie obciąża wnioskodawczyni kosztami procesu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 marca 2016 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy, w punkcie pierwszym zmienił zaskarżoną decyzję strony pozwanej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 3 września 2015 roku, w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni Z. G. prawo do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla począwszy od 1 lipca 2015 roku, w punkcie drugim nakazał stronie pozwanej wyliczenie i wypłatę należnego ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za okres od 1 lipca 2013 roku do 30 czerwca 2015 roku wraz z należnymi odsetkami od każdej z należnych rat ekwiwalentu liczonymi od daty wymagalności każdej z rat do dnia zapłaty, zaś w punkcie trzecim zasądził od strony pozwanej na rzecz wnioskodawczyni kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrok powyższy zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Wnioskodawczyni Z. G., ur. (...), w okresie 14.05.1984 - 25.11.1990 r. była zatrudniona w (...) w W., na stacji w Szczytnej w charakterze sprzątacza obiektów kolejowych.

Decyzją (...)we W. z dnia 08.02.1991 r. wnioskodawczyni otrzymała prawo do renty inwalidzkiej trzeciej grupy inwalidów. Świadczenie to wnioskodawczyni pobierała od dnia 26.11.1990 r., natomiast od dnia 01.01.1992 r. wnioskodawczyni pobierała również miesięczny ekwiwalent pieniężny wypłacany w zamian za deputat węglowy.

Decyzją z dnia 01.06.2007 r. strona pozwana z urzędu przyznała wnioskodawczyni prawo do emerytury od dnia 16.06.2007 r., tj. osiągnięcia wieku emerytalnego. Wraz ze świadczeniem emerytalnym, do dnia 30.06.2013 r. strona pozwana nieprzerwanie wypłacała wnioskodawczyni ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.

Uprawniony do emerytury mąż wnioskodawczyni, F. G. zmarł w dniu 01.07.2013 r.

Decyzją z dnia 07.08.2013 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczyni Z. G. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od dnia zgonu męża, zaprzestając wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.

W dniu 18.08.2015 r. wnioskodawczyni złożyła u strony pozwanej wniosek o wypłatę ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, z wyrównaniem zaległych wypłat od września 2013r.

Decyzją z dnia 03.09.2015 r. strona pozwana odmówiła wnioskodawczyni prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy wskazując że wnioskodawczyni nie pobiera aktualnie renty rodzinnej kolejowej, ani emerytury kolejowej.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny sprawy, Sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania, że odwołanie wnioskodawczyni jest zasadne.

Wskazał, że zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 08.09.2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe (Dz.U.2014.1160 j.t.) byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznana na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144, z późn. zm.28))29) albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 38, poz. 360, Nr 70, poz. 774, Nr 72, poz. 801 i 802 i Nr 106, poz. 1215 oraz z 2000 r. Nr 2, poz. 26, Nr 9, poz. 118, Nr 19, poz. 238 i Nr 56, poz. 678), a także członkom rodziny tego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznana na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Ust. 3 tego przepisu stanowi, że świadczenie określone w ust. 1 przysługuje również emerytowi lub renciście, który pobiera emeryturę lub rentę z tytułu zatrudnienia w okresach równorzędnych z okresami zatrudnienia na kolei, oraz osobie, której przyznano kolejową emeryturę lub rentę w drodze wyjątku. Zgodnie z ust. 10 tego przepisu emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty. Natomiast w myśl ust. 11 prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty.

Strona pozwana nie wykazała okoliczności uzasadniających wstrzymanie w roku 2013 wypłaty pobieranego przez wnioskodawczynię ekwiwalentu, a twierdzenia organu rentowego, jakoby wnioskodawczyni nie była uprawniona do świadczenia z tytułu pracy na kolei pozostają w sprzeczności z dokumentacją złożoną przez stronę pozwaną, która przecież przejęła wypłatę świadczenia wnioskodawczyni wraz z należnym ekwiwalentem. Okoliczność uzyskania przez wnioskodawczynię prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu nie pozbawiała jej prawa do ekwiwalentu, albowiem prawo wnioskodawczyni do własnej emerytury z tytułu pracy na kolei nie ustało, a tylko wypłata świadczenia została zawieszona. Powyższe nie wyczerpuje warunków art. 74 ust. 11 cyt. wyżej ustawy.

Uwzględniając powyższe Sąd pierwszej instancji wskazał, że wnioskodawczyni nie utraciła prawa do żądanego świadczenia, a zaprzestanie jego wypłaty było skutkiem błędu organu rentowego w rozumieniu przepisu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten stanowi, że w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do

ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Wobec ustalenia błędu strony pozwanej, jest ona obowiązana wyrównać świadczenie wraz z należnymi odsetkami na podstawie art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2015.121 jt.).

Uwzględniając powyższe Sąd pierwszej instancji zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego, przyznając wnioskodawczyni prawo do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla wraz z wyrównaniem świadczenia. O kosztach postępowania Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 jt.)

Wyrok powyższy został zaskarżony apelacją przez organ rentowy, który zarzucił mu naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności przepisu art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2009 o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP (DZU z 2014 poz. 1160) poprzez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż posiadanie uprawnień do emerytury kolejowej (i jej niepobieranie w związku ze zbiegiem prawa do świadczeń) jest przesłanką wystarczającą do uzyskania prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy.

W tym stanie rzeczy strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 22.03.2016 w całości i oddalenie odwołania; oraz o zasądzenie od powoda na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja organu rentowego jest zasadna.

Bezspornym w sprawie jest, że wnioskodawczyni w okresie od dnia 26 listopada 1990 r. pobierała rentę inwalidzką trzeciej grupy inwalidów, poza sporem jest również, że następnie, od dnia 16 czerwca 2007 r., nabyła prawo do emerytury. Nie było także sporne, że wnioskodawczyni w okresie od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 30 czerwca 2013 r. wraz z wymienionymi świadczeniami pobierała również miesięczny ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy.

Natomiast sporna kwestia w sprawie sprowadzała się do ustalenia, czy wnioskodawczyni przysługuje prawo do zwiększenia wysokości przyznanej jej decyzją z dnia 7 sierpnia 2013 r. renty rodzinnej po zmarłym mężu o ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy.

Sąd Okręgowy, powołując się na przepisy ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe", a w szczególności na art. 74 ust. 1 tej ustawy, uznał, że prawo do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy przysługuje byłemu pracownikowi kolei niezależnie od tytułu, na podstawie którego pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy i w konsekwencji przyznał wnioskodawczyni prawo do zwiększenia wysokości przyznanej jej renty rodzinnej o ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji.

Co prawda art. 74 ust. 1 przewiduje możliwość nabycia prawa do deputatu węglowego byłemu pracownikowi kolejowemu również na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Jednak przepis ten nie może być interpretowany w oderwaniu do ust. 4 i ust. 11 tego przepisu. Zgodnie bowiem z ust. 4 prawo do deputatu węglowego nie przysługuje jednak emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w okresie zatrudnienia, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty. Z kolei ust. 11 stanowi, że prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty.

W świetle powyższych przepisów należy więc stwierdzić, że prawo do deputatu węglowego przysługuje pracownikom pracującym na kolei. Przysługuje ono również byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia nabyli emeryturę lub rentę. Tym samym nabycie prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu (który nie był pracownikiem kolejowym), wyklucza skuteczne przyznanie prawa do deputatu węglowego. Nie zmienia tego fakt wcześniejszego wykonywania pracy na kolei, gdyż jak wynika z ust. 11 ww. przepisu, wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty, ustaje lub ulega zawieszeniu prawo do deputatu węglowego. Zatem istotne jest ustalenie, czy przyznana renta rodzinna w oparciu o przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, została ustalona na podstawie zatrudnienia kolejowego i wówczas prawo do deputatu węglowego przysługuje, czy też zatrudnienia poza koleją, co uniemożliwia nabycie prawa do tego świadczenia.

Jak wynika z akt sprawy zatrudnienie wnioskodawczynie na kolei ustało w dniu 25 listopada 1990 r. Po tej dacie wnioskodawczynie pobierała rentę kolejową z tytułu niezdolności do pracy, a od 16 czerwca 2007 r. przyznano emeryturę z urzędu zamiast renty kolejowej. Decyzją zaś z dnia 7 sierpnia 2013 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczynie prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu, tj. świadczenie nie mające związku z okresami pracy na kolei, bowiem mąż wnioskodawczynie nie był pracownikiem kolejowym. Niewątpliwie pobieranie tego świadczenia nie uprawniało wnioskodawczynie do deputatu, tj. nabycie prawa do tego świadczenia, w świetle art. 74 ust. 4 ustawy, sprzeciwia się przyznaniu jej deputatu węglowego w okresie pobierania tego rodzaju renty – będącej wszak świadczeniem pochodnym od świadczeń zmarłego (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, sygn. akt III AUa 34/14).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawczynie jako bezzasadne.

Uzasadniając rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego, oparte na art. 102 k.p.c., Sąd Apelacyjny wskazuje, że w postępowaniu cywilnym koszty zastępstwa procesowego strony przeciwnej objęte są ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Możliwość odstąpienia od zasady odpowiedzialności za wynik procesu przewidziano w art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Cytowany przepis urzeczywistnia zasadę słuszności i stanowi wyłom w zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu. Przepis ten nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, dlatego też ich kwalifikacja należy do sądu, który winien uwzględnić całokształt okoliczności konkretnej sprawy. Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należą zarówno te związane z samym przebiegiem procesu, sposobem prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą sprawę, jak też i inne, dotyczące samej strony, między innymi jej stanu majątkowego i sytuacji życiowej, zdrowotnej.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawczynie, uznana w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji za osobę mającą prawo do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, istotnie mogła pozostawać w przekonaniu o zasadności swojego roszczenia. Okoliczność ta pozwala na przyjęcie, że w sprawie zaistniał szczególnie uzasadniony przypadek, o jakim mowa w przepisie art. 102 k.p.c.

SSA M. Kiwiorska – Pająk SSA J. Witkowski SSA M. Pietkun

R.S.